

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΥΡΥΤΑΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ (7)

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Α

Β' ΕΥΡΥΤΑΝΙΚΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΡΔΡΙΟΥ

Καρπενήσι 22-24 Μαΐου 1992

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

Αθήνα 1994

ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΟΥΜΠΙΟΣ

Οικονομολόγος - Νομικός - Εκπαιδευτικός

Ο Ιωάννης Γ. Ζούμπος γεννήθηκε στους Δομιανούς της Ευρυτανίας και αποφοίτησε από το Γυμνάσιο Καρπενησίου. Σπούδασε Νομικές, Πολιτικές, Οικονομικές, Εμπορικές, Βιομηχανικές και Παιδαγωγικές επιστήμες στα Πανεπιστήμια Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Πειραιά και στην Π. Ακαδημία απ' όπου έλαβε τα αντίστοιχα πτυχία. Φοίτησε επίσης επί διετίαν στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Παρακολούθησε εκπαιδευτικά σεμινάρια και διεθνή οικονομολογικά συνέδρια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και είχε ενεργό συμμετοχή σ' αυτά. Δίδαξε στο Κελλέγιο Αθηνών (Π.Ε.), σε Λύκεια Πολιτική Οικονομία και Κοινωνιολογία

και σε Φροντιστήρια φοιτητών Ανωτάτων Οικονομικών Σχολών. Εκπόνησε εξειδικευμένες μελέτες ανάπτυξης ορεινής οικονομίας· έγραψε βιβλία ιστορικού, εκπαιδευτικού και οικονομικού περιεχομένου, σχολικά εγχειρίδια για τους μαθητές του Κολλεγίου Αθηνών και δημοσίευσε άρθρα και μελέτες σε εφημερίδες και περιοδικά. Μετεκπαιδεύτηκε για βραχύ χρονικό διάστημα στις Η.Π.Α. Έχει πλούσια κοινωνική, επιστημονική και πολιτιστική δράση.

Υπήρξε μέλος του Δ.Σ. της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (ΚΕΔΚΕ) ως εκλεγμένος Αντιπρόεδρος της Κοινότητας Σταμάτας Αττικής και ασχολήθηκε με θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης. Υπήρξε υπεύθυνος τμημάτων δημοσίων σχέσεων και διοίκησης εταιριών και επιχειρήσεων. Ιδιαίτερα διαφέροντά του: Η ανάπτυξη της ορεινής οικονομίας, η νεότερη και σύγχρονη ιστορία, καθώς και η ελληνική δημογραφία.

Είναι μέλος Δ.Σ. πολιτιστικών συλλόγων, εξοραϊστικών συνδέσμων και επιστημονικών εταιρειών, μέλος του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας και οικονομικός - νομικός σύμβουλος.

Επιλογές τραπεζών
ΣΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΖΟΥΜΠΟΣ
Οικονομολόγος, Νομικός

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

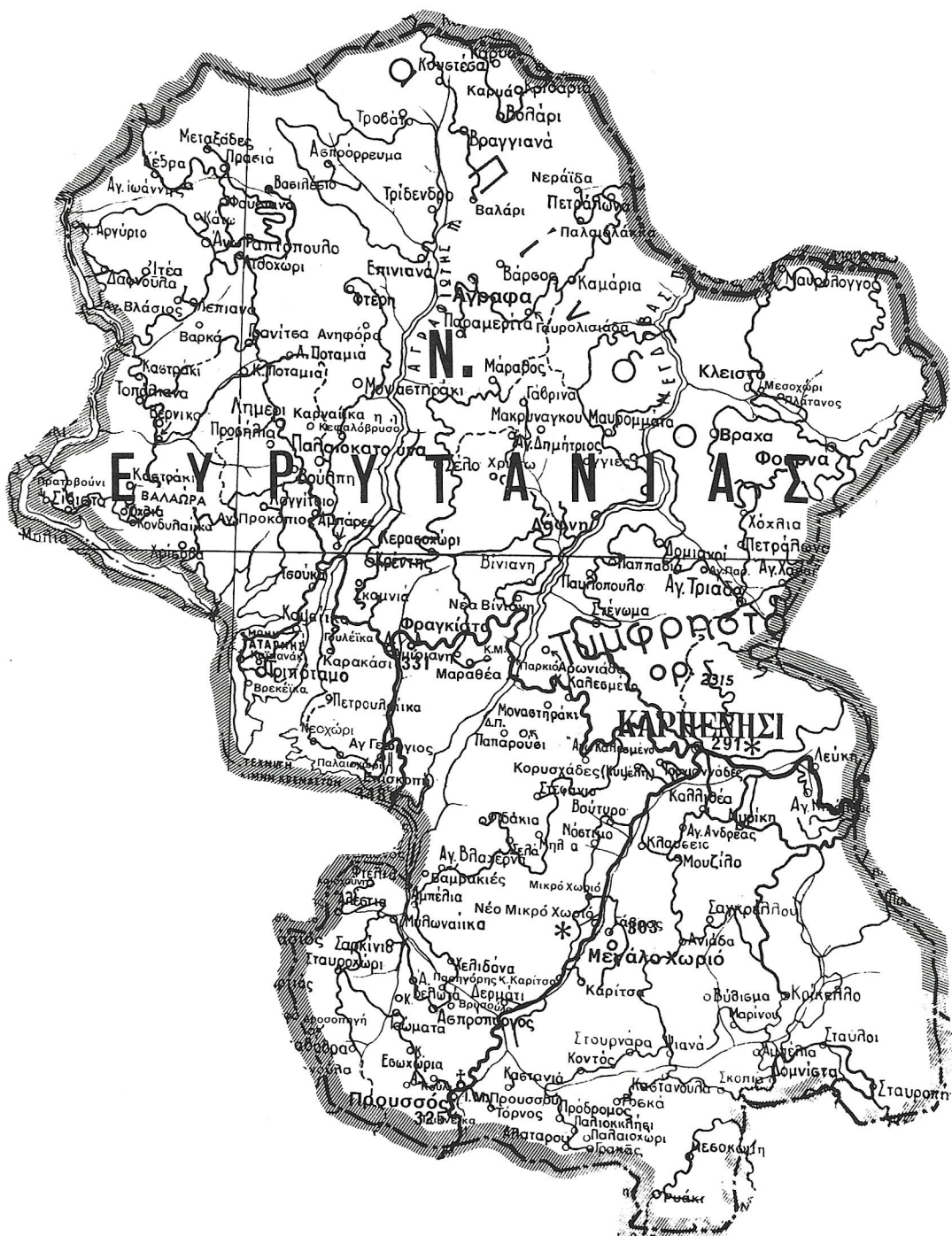
Περιορισμένος ο παρεχόμενος χώρος για μια αναλυτική διερεύνηση του σοβαρότατου και οξύτατου δημογραφικού προβλήματος και δυσχερής η θέση μας για μια εκτενέστερη παρουσίαση των ποικίλων, ιδιόμορφων και αλληλοεξαρτώμενων θεμάτων τα οποία το συνθέτουν.

Ως εκ τούτου θα επιχειρήσουμε να δώσουμε συνοπτικά, σχεδόν επιγραφικά μια εικόνα της πληθυσμιακής εξέλιξης στον ευρυτανικό και στον ελληνικό χώρο, επισημαίνοντας τα αίτια, τις συνέπειες και τα αποτελέσματα, και διατυπώνοντας συμπεράσματα και προτάσεις για την αντιμετώπιση τού μέγιστης σημασίας και προτεραιότητας δημογραφικού προβλήματος.

Η δημογραφία ασχολείται με τη στατιστική μελέτη του πληθυσμού, τη σύνθεσή του, ποσοτική και ποιοτική, τις αιτιώδεις σχέσεις των πληθυσμιακών φαινομένων και συνάγει συμπεράσματα τα οποία υπαγορεύουν στην εκάστοτε κυβέρνηση την ακολουθητέα οικονομική, κοινωνική, εργατική και εκπαιδευτική πολιτική.

Με τέτοιο αντικείμενο έρευνας και μελέτης η Δημογραφία συνδέεται άμεσα με τα Μαθηματικά, τη Στατιστική, την Κοινωνιολογία, την Ιστορία, την Εθνογραφία, την Οικονομία, τη Βιολογία, τη Γεωγραφία και άλλες συγγενείς επιστήμες.

Για την ανάλυση λοιπόν του πληθυσμού, «του σπουδαιότατου και πολυδιάστατου αυτού φαινομένου», τη χάραξη και υλοποίηση μιας πολιτικής που θα εξασφαλίσει το ανώτατο δυνατό όριο της ατομικής ευημερίας, απαιτείται μια συνολική προσέγγιση όλων των συγγενών παραμέτρων που «προσδιορίζουν τον πληθυσμό και προσδιορίζονται απ' αυτόν¹».

4. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

Ο Νομός Ευρυτανίας κατέχει τμήμα της βόρειας και κεντρικής Στερεάς Ελλάδας και αποτελεί μέρος της ορεινής περιοχής της νότιας Πίνδου. Ορίζεται βόρεια από το Νομό Καρδίτσας, νότια και δυτικά από το Νομό Αιτωλίας και Ακαρνανίας και ανατολικά από το Νομό Φθιώτιδας. Κύριο χαρακτηριστικό του Νομού είναι η κατ' εξοχήν ορεινή μορφολογία του εδάφους το οποίο έχει μέσο υπερθαλάσσιο ύψος 1.000 μέτρων περίπου και σύγκειται από ορεινούς όγκους, κυριότεροι των οποίων είναι: Των Αγράφων (υψόμ. 2.154), του Παναιτωλικού (υψόμ. 1927), της Χελιδόνας (υψόμ. 1975), της Καλιακούδας (υψόμ. 2.105), της Οξιάς (υψόμ. 1.925) και του Τυμφρηστού (Βελουχιού υψόμ. 2.318). Οι κλίσεις του εδάφους, λόγω της διαμόρφωσης της περιοχής, είναι απότομες με βαθύτατες χαραδρώσεις.

Η Ευρυτανία είναι μια από τις δασοβριθέστερες περιοχές της Ελλάδας. Διαρρέεται από τους ποταμούς Αχελώο, Αγραφιώτη, Μέγδοβα (Ταυρωπό ή Καμπύλο), Τρικεριώτη, Κρικελοπόταμο και Καρπενησιώτη, οι οποίοι διασπούν την επιφάνεια σε τρεις υδρολογικές λεκάνες. Το χαμηλότερο τμήμα του Νομού αποτελούν οι παραποτάμιες εκτάσεις, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων καλύφθηκε από τα υδροηλεκτρικά φράγματα του Αχελώου.

Ο χειμώνας είναι πλούσιος σε βροχές και χιόνια· το κλίμα παρουσιάζει απόκλιση από το μεσογειακό τύπο που έχει η χώρα μας και στα μεγαλύτερα υψόμετρα της περιοχής πλησιάζει προς το κλίμα μεγαλύτερων γεωγραφικών πλατών, «διακρινόμενων πάντως, των δύο εποχών, της ξηράς θερινής και της υγρής χειμερινής²⁰».

Η έκταση του Νομού από 2.045 χιλ. στρέμματα που ήταν μέχρι το 1971 περιορίστηκε σε 1871 χιλιάδες μετά την υπαγωγή 6 Κοινοτήτων του τ. Δήμου Δολόπων στο Νομό Καρδίτσας. Οι Κοινότητες αυτές που το 1971 είχαν πληθυσμό 2.105 άτομα είναι οι εξής: Καρβασαρά (Μποτσικάκι), Καρίτσας Δολόπων, Καροπλεσίου, Μολόχας, Μπελοκομίτη και Νεράϊδας (Σπινάσας).

5. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΤΗΣ

Ο Νομός Ευρυτανίας περιλαμβάνει 2 Δήμους (Καρπενησίου και Φουρνά) και 80 Κοινότητες στις οποίες εντάσσονται 166 Οικισμοί. Πρωτεύουσα του Νομού και του ομώνυμου Δήμου είναι το Καρπενήσι. Ο πληθυσμός σύμφωνα με την απογραφή της 17 Μαρτίου 1991 ανέρχεται σε 24307 κατοίκους. Ο μόνιμος όμως πληθυσμός της περιοχής υπολείπεται τουλάχιστον κατά 4.000 άτομα. Μια απογραφή αυτού του πληθυσμού θα βοηθούσε σημαντικά εκείνους που διαχειρίζονται τα Ευρυτανικά πράγματα καθώς και όσους ασχολούνται με θέματα ορεινής οικονομίας και θα τους οδηγούσε σε ασφαλέστερα συμπεράσματα.

Μέχρι τα μέσα του 1899 η Ευρυτανία αποτελούσε Επαρχία του Νομού Αιτωλίας και Ακαρνανίας. Με το άρθρο 2 του Νόμου ΒΧ' Δ' της 6/8-7-1899 (ΦΕΚ 136 Α) «Περί διοικητικής διαιρέσεως του Κράτους» η Επαρχία Ευρυτανίας αποσπάστηκε από το Νομό Αιτωλίας και Ακαρνανίας και απετέλεσε αρχικά το Νομό Ευρυτανίας, με έδρα το Καρπενήσι. Με το Νόμο ΓΥΛΔ' της 16-11/4-12-1909 (ΦΕΚ 282 Α') καταργήθηκε ο Νομός Ευρυτανίας και η ομώνυμη Επαρχία εντάχθηκε εκ νέου στο Νομό Αιτωλίας και Ακαρνανίας.

Με το άρθρο 57 του Α.Ν. 1488/1938 (ΦΕΚ 451 Α') ιδρύθηκε Επαρχείο με έδρα το Καρπενήσι και περιελάμβανε την ομώνυμη Επαρχία. Με το Νομοθετικό Διάταγμα 2188/1943 (ΦΕΚ 63, Α') καταργήθηκε το Γραφείο Επαρχίου Ευρυτανίας και συστήθηκε εκ νέου ο Νομός Ευρυτανίας με έδρα το Καρπενήσι, αποτελούμενος εκ της ομώνυμης Επαρχίας που αποσπάστηκε από το Νομό Αιτωλίας και Ακαρνανίας²¹. Έκτοτε δεν επήλθε καμιά μεταβολή και εξακολουθεί να υφίσταται διοικητικά ο Νομός.

Με το Διάταγμα 3 (15)-4-1833 «Περί της διαιρέσεως του Βασιλείου και της διοικήσεώς του», (ΦΕΚ 12/6-4-1833) η Ελλάδα διαιρέθηκε σε 10 Νομούς και 42 Επαρχίες. Στο Νομό Ακαρνανίας και Αιτωλίας υπαγόταν η Επαρχία Καλλιδρόμης που την αποτελούσαν η μέχρι τότε Επαρχία Καρπενησίου και το τμήμα των Αγράφων²² που ανήκε στην Ελλάδα. Πρωτεύουσα της Επαρχίας ορίστηκε το Καρπενήσι (Καλλιδρόμη) και μητρόπολη του Νομού αρχικά το Βραχώρι (Αγρίνιο) και λίγο αργότερα το Μεσολόγγι [Β.Δ. 22-9(4-10)-1833].

Οι Δήμοι της Επαρχίας Ευρυτανίας με το Β.Δ. 16/28-10-1836 «Περί συγχωνεύσεως Δήμων», (ΦΕΚ 62/3-11-1836) συγχωνεύτηκαν ως εξής: α) Ο Δήμος Οιχαλίων ή Οιχαλίδος συγχωνεύτηκε με το Δήμο Πολιτοχωρίων και προσέλαβε από το Δήμο Ευρυτάνων τους οικισμούς Σύγκρυλλον (Συγκρέλλο) και Ανιάδα. β) Οι Δήμοι Αρακυνθίων, Παρακαμπυλίων και Αγιοβλασιτών ενώθηκαν σε 2 Δήμους: Αρακυνθίων και Παρακαμπυλίων. γ) Ο Δήμος Ευρυτάνων συγχωνεύτηκε με τους Δήμους Αμπλιανιτών και Πετραίων. δ) Οι Δήμοι Αγραίων και Κυφαίων ενώθηκαν σε έναν υπό το όνομα Δήμος Αγραίων. ε) Οι Δήμοι Κτημενίων και Αλλοπίων (Δολόπων) ενώθηκαν σε έναν υπό το όνομα Δήμος Κτημενίων²³.

Σύμφωνα με τον -για πρώτη φορά- δημοσιευόμενο από το επίσημο Κράτος Πίνακα Διοικήσεων και Υποδιοικήσεων κατά Δήμους και Οικισμούς [ΦΕΚ 80 (Παράρτημα) της 28/12/1836] η Διοίκηση της Ευρυτανίας είχε ως εξής: Δήμος Οιχαλίας ή Οιχαλίδος με πρωτ. το Καρπενήσι (μετονομάστηκε αργότερα σε Δ. Καρπενησίου) 2. Δ. Κτημενίων 3. Δ. Απεραντίων 4. Δ. Αγραίων 5. Δ. Αρακυνθίων 6. Δ. Ευρυτάνων 7. Δ. Παρακαμπυλίων.

Στους Δήμους αυτούς υπάγονταν οι παρακάτω οικισμοί:

1) Δ. Οιχαλίδος: Καρπενήσι, Παπαρούσι, Καλεσμένου, Γόλιανη, Φεδένια, Ερκίτσα, Λάστοβον, Μηλώσελα, Μηλιότικα, Λάσπη, Μυρίσι, Μάρα, Άγιος Ανδρέας, Μιζήλον, Κλαψί, Μέγα Χωρίον, Καρύτσα, Δερμάτι, Μικροχωρίον, Νόστιμον, Βουτύρου, Κορισχάδες, Γοργιανάδες, Στένωμα, Σπαρτιάς, Σιγρέλου, Ανιάδα.

2) Δ. Κτημενίων: Φουρνά, Χόχλια, Αραχοβίτσα, Έλοβα, Αγία Τριάς, Βράχα, Κλειτοίς, ΔομIANOί, Μούχα, Βελοκομήτου, Καρύτσα, Καροπλέσι, Σπινάσα, Μικρόν Χρύσον, Πρεντσέσι.

3) Δ. Απεραντίων: Γρανίτσα, Βελτσίστα, Χορίγκοβον, Νέον Αργύριον, Ραφτόπουλον, Λιπιανά, Κόνιαβι, Τοπόλιανα, Βιλάωρα.

4) Δ. Αγραίων: Άγραφα, Επαινιανά, Μοναστηράκι, Μηρύσι, Βραγκιανά, Βελισδόνη, Κύφου, Στύλου, Σύχνικον, Κεράσοβον, Μαραθιάς, Φραγγίστα, Βίνιανης, Έλσιανη, Χρύσου, Επισκοπή, Άγιος Γεώργιος, Παλαιοχώριον, Απηδιά, Βούλπη, Τατάρνα, Μετόχι, Χυτένα, Παλαιοκάτουνον.

5) Δ. Αρακυνθίων: Πρυρσός, Καστανιά, Ανδράκοβα, Εσωχώρια, Βελατάς, Σαρακίνη, Διβότσινον, Κορύκιστα, Πτελέα, Αλέστια, Γαληνόν.

6) Δ. Ευρυτάνων: Ρωσικά, Σέλιστα, Δολιανά, Σανά, Κουτίβα, Κόπρανα, Τέρνον, Άμπλιανη, Κρυκάλου, Σταύλος, Δομνίτσα, Στηλίστα, Σέλος, Μαρίνον.

7) Δ. Παρακαμπυλίων: Άγιος Βλάσιος, Αράχωβα, Καστανούλα, Σαριάδα, Τέροβα, Αγία Τριάδα, Χούνη^{23α}.

Μέχρι το 1876 η Επαρχία Ευρυτανίας (ανήκουσα διοικητικώς στο Νομό Ακαρνανίας και Αιτωλίας) ήταν διαιρημένη σε 7 Δήμους: Καρπενησίου, Αγραίων, Κτημενίων, Παρακαμπυλίων Απεραντίων, Αρακυνθίων, Καλλιδρομητών²⁴. Με το Β.Δ. της 18-11-1876 ο μέχρι τότε Δήμος Αγραίων μετασχηματίστηκε σε δύο Δήμους στο Δήμο Αγραίων και στο Δήμο Αγράφων. Με το Β.Δ. της 23-2-1887 ο μέχρι τότε Δήμος Κτημενίων μετασχηματίστηκε σε δύο Δήμους: στο Δήμο Κτημενίων και στο Δήμο Δολόπων.

Τυπικά και ουσιαστικά οι 7 Δήμοι της Επαρχίας Ευρυτανίας γίνονται 9 το 1879 και αυτοί είναι οι εξής: Καρπενησίου με πρωτεύουσα το Καρπενήσι (πρωτ. και της Επαρχίας Ευρυτανίας), Κτημενίων με πρωτεύουσα τον Φουνρά, Αγράφων με πρωτεύουσα τα Άγραφα, Αγραίων με πρωτεύουσα το Κεράσσοβο, Αρακυνθίων με πρωτεύουσα τον Προυσό, Δολόπων με πρωτεύουσα το Καροπλέσι, Ευρυτανίας με πρωτεύουσα το Κρίκελλο, Απεραντίων με πρωτεύουσα τη Γρανίτσα, Παρακαμπυλίων με πρωτεύουσα τον Άγιο Βλάσιο. Σημειώνουμε ότι κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας οι περιοχές Καρπενησίου και Αγράφων υπάγονταν στα σαντζάκ Ναυπάκτου και Τρικάλων αντίστοιχα.

Τα σαντζάκ (σημαίες) ήταν υποδιοικήσεις και τα διοικούσαν οι βοεβόδες, ενώ τις διοικήσεις (πασαλίκια) ονπασάδες, βαλήδες. Τις μεγάλες διοικητικές περιφέρειες ή τοπαρχίες ή εγιαλέτ τις διοικούσαν οι τοπάρχες και τις επαρχίες στις οποίες διαιρούνταν τα σαντζάκ (βιλαέτια) οι αγιάνηδες.

Οι Δήμοι Ευρυτανίας λειτούργησαν κατά τα παρακάτω αναγραφόμενα χρονικά διαστήματα:

Δήμος Αγραίων 1836-1912

- » Αγράφου (προήλθε από τη διαίρεση σε 2 Δήμους του Δήμου Αγραίων) 1876-1912
- » Απεραντίων 1836-1912
- » Αρακυνθίων 1836-1912
- » Δολόπων (προήλθε από τη διαίρεση σε 2 Δήμους του Δήμου Κτημενίων) 1877-1912
- » Ευρυτάνων (μετονομάστηκε σε Δήμο Καλλιδρομητών και λίγο αργότερα και πάλι σε Ευρυτάνων) 1836-1840
- » Καλλιδρομητών 1840-1880
- » Καρπενησίων (παλαιότερα ονομαζόταν Οιχαλία) 1840-1912
- » Οιχαλίδος (μετονομάστηκε σε Δήμο Καρπενησίων) 1836-1840
- » Παρακαμπυλίων 1836-1912

**Υψόμετρο Κοινοτήτων και
Χιλιομετρικές αποστάσεις από το Καρπενήσι**

Κοιότητες	Υψόμετρο	Αποστάσεις χιλ. από Καρπενήσι
1	2	3
Καρπενησίου (Δήμος)	960	—
Φουρνά »	820	38
Αγία Βλαχέρνα	550	35
Άγιος Ανδρέας	1000	9
Άγιος Δημήτριος	830	65
Άγιος Νικόλαος	1020	9
Αγία Τριάς	800	32
Άγιος Χαράλαμπος	900	30
Άγραφα	880	90
Αλέστια	830	65
Αμπλιανή	1220	55
Ανατ. Φραγκίστα	680	40
Ανιάδα	1060	20
Ασπρόπυργος	870	43
Βελαόρα	560	79
Βελωτά	780	48
Βίνιανη	620	36
Βούλπη	660	65
Βούτυρον	820	9
Βράχα	900	54
Βραγγιανά	1080	105
Γρανίτσα	850	80
Δάφνη	580	48
Δερμάτιον	850	25
ΔομIANOί	550	40
Δομνίστα	1000	41
Δυτ. Φραγκίστα	650	45
Επαινανά	1050	75
Επισκοπή	250	55
Εσωχώρια	700	50
Καλεσμένον	600	20
Καρίτσα Καρπενησίου	890	22
Καρβασαράς	1120	61
Καρίτσα Δολόπων	1130	48

**Υψόμετρο Κοινοτήτων και
Χιλιομετρικές αποστάσεις από το Καρπενήσι**

Κοινοότητες	Υψόμετρο	Αποστάσεις χιλ. από Καρπενήσι
1	2	3
Καροπλέσιον	910	56
Καστανέα	880	35
Καταβόθρα	730	55
Κέδρα	710	120
Κερασοχώριον	1180	45
Κλαυσίον	790	9
Κλειστόν	780	60
Κρίκελλον	1120	31
Κορυσχάδες (Κυψέλη)	960	7
Λεπιανά	690	104
Λημέριον	780	70
Λιθοχώριον	910	95
Μαραθέας	750	40
Μάραθος	890	65
Μαυρομμάτα	900	59
Μέγα Χωρίον	720	15
Μεσοκώμη	830	60
Μικρόν Χωρίον	850	17
Μολόχα	790	36
Μπελοκομίτη	820	46
Μοναστηράκιον	660	72
Μουζίλον	860	12
Μυρίκη	1100	10
Νέο Αργύριο		
Νεράϊδα	850	41
Νόστιμον	850	10
Παλαιοκατούνα	920	60
Παλαιοχώριον	550	57
Παπαρούσιον	680	32
Παυλόπουλον	780	26
Πετράλωνα	880	69
Πρασιά	760	110
Πρόδρομος	720	45
Προυςός	920	40
Ραπτόπουλον	880	100

**Υψόμετρο Κοινοτήτων και
Χιλιομετρικές αποστάσεις από το Καρπενήσι**

Κοινότητες	Υψόμετρο	Αποστάσεις χιλ. από Καρπενήσι
1	2	3
Ροσκά	1010	60
Σαρκίνη	480	55
Σελλά	1030	25
Σιβίστα	320	80
Στάβλοι	1230	45
Σταυροχώριο	780	65
Στένωμα	650	22
Στεφάνιον	950	20
Συγκρέλλο	1230	25
Τοπόλιανα	480	84
Τόρνος	750	38
Τρίδενδρον	980	95
Τριπόταμον	650	66
Τροβάτον	1060	100
Φιδάκια	880	30
Χελιδών	630	35
Χόχλια	930	40
Χρύσω	700	60
Ψιανά	900	46

Δεν αναφέρονται οι Κοινότητες Σκοπιάς (καταργήθηκε και αποτελεί οικισμό της Κοινότητας Δομνίστας) και Σταυροπηγίου (μετονομάστηκε σε Κοινότη. Αμπλιανής). Η κοινότητα Ν. Αργυρίου ήταν παλιότερα Οικισμός της Κοιν. Ραπτοπούλου.

Οι χιλιομετρικές αποστάσεις των Κοινοτ. Καρβασαρά, Καρδίτσας, Δολόπων, Καροπλεσίου, Μολόχας, Μπελοκομίτη και Νεράϊδας, υπολογίζονται από την Καρδίτσα (πρωτ. του ομώνυμου Νομού στον οποίο και υπάγονται διοικητικά). Η Κοιν. Φουρνά μετασχηματίστηκε σε Δήμο.

6. Ο ΕΥΡΥΤΑΝΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Ι. Διαχρονική εξέλιξη

Η πληθυσμιακή εξέλιξη της περιοχής από το 1832 μέχρι το 1907 είχε μια συνεχή ανοδική πορεία εκτός της δεκαετίας 1855-1866 που σημείωσε μια σημαντική κάμψη. Έτσι, από 18.672 έφθασε το 1848 τις 27.546, το 1870 τις 33.018, το 1889 τις 36.038 και το 1907 τις 47.192. Επισημαίνεται ότι στο συνολικό πληθυσμό της Ευρυτανίας συμπεριλαμβάνονται (ως το 1912) και οι κάτοικοι του Δήμου Παρακαμπυλίων ο οποίος αργότερα υπάγεται στην Επαρχία Τριχωνίδας του Νομού Αιτωλίας και Ακαρνανίας²⁵.

Ο πληθυσμός της Ευρυτανίας κατά το 1821 -σύμφωνα με την απογραφή του 1828- υπολογίστηκε σε 22.380 άτομα, από τα οποία 22.030 ήταν Χριστιανοί και 350 Οθωμανοί που ανήκαν σε 70 οικογένειες. Στην περίοδο 1907-1920 ο πληθυσμός μειώθηκε κατά 4.797 άτομα ή κατά 10%. Η αρνητική εξέλιξη κατά την περίοδο αυτή δεν είναι ανατιολόγητη:

α. Το μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα προς την Αμερική κορυφώθηκε στην Ευρυτανία στο διάστημα 1907-1922 και πολλά χωριά απογυμνώθηκαν από άνδρες, κυρίως παραγωγικής ηλικίας. Μεσολάβησαν οι Βαλκανικοί πόλεμοι (1912-1913), ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος (1916-1918) και η Μικρασιατική εκστρατεία (1919-1922).

β. Οι Ευρυτάνες που πάντοτε προσέτρεχαν στη φωνή της Πατρίδας, σ' αυτά τα εθνικά προσκλητήρια έδωσαν έντονο παρόν και είχαν μεγάλη συμμετοχή στους νεκρούς των πολέμων. Επισημαίνεται ότι οι επίστρατοι -κι αυτοί ήταν πολλοί- κατά την απογραφή του 1920 δεν απογράφηκαν. Και το πιο σημαντικό: Οι Κοινότητες του Δ. Παρακαμπυλίων όπως προείπαμε, που το 1907 αριθμούσαν 3.922, από το 1912 και μετά απογράφονται στο Ν. Αιτωλίας και Ακαρνανίας. Επομένως η πραγματική μείωση του πληθυσμού είναι πολύ μικρότερη από την εμφανιζόμενη στην απογραφή του 1920.

Έκτοτε ο πληθυσμός βαίνει αυξανόμενος και το 1940 αριθμεί 53.474 άτομα, που είναι και το ανώτατο όριο πληθυσμιακής πληρότητας στο Νομό. Από 'δω όμως και πέρα αρχίζει ο μεγάλος κατήφορος. Στην πολυτάραχη δεκαετία '40-'50 η Ευρυτανία υφίσταται τα πάνδεινα: Καίγεται το Καρπενήσι από τους Γερμανούς, εγκαταλείπονται όλα τα χωριά και οι κάτοικοί τους εγκαθίστανται στο Καρπενήσι και στα άλλα πλησιέστερα αστικά κέντρα, καταστρέφεται ολοσχερώς η οικονομία και σε πολλές χιλιάδες ανέρχονται τα θύματα ιδίως από τον εμφύλιο πόλεμο.

Στην περίοδο '40-'50 ο Νομός χάνει 13.796 κατοίκους (25,8%) από τους οποίους οι περισσότεροι χρεώνονται στα εμπόλεμα γεγονότα που πότισαν με πολύ αίμα την Ευρυτανική γη. (Μαθητής τότε ήμουν στο Καρπενήσι και έζησα το μεγάλο χαλασμό). Οφείλεται ακόμη αυτή η μείωση και στη μετανάστευση εσωτερική και εξωτερική.

Πολλοί από 'κείνους που ήταν στιβαγμένοι από το 1946-1949 στα παρρηγήματα του Καρπενησίου και των άλλων γειτονικών πόλεων δεν επαναπατρίστηκαν, δε γύρισαν στα χωριά τους, όταν τελείωσε ο εμφύλιος, επειδή ξεσπιτώθηκαν, ρήμαξαν τα εγκαταλειμμένα σπίτια τους, χάθηκε το νοικοκυριό τους. Δεν ήταν διατεθειμένοι άλλωστε ν' αρχίσουν πάλι μια νέα ζωή σε μια ορεινή περιοχή με ελάχιστη και άγονη γεωργική γη, με δριμύ και μακράς διάρκειας χειμώνα, με ελάχιστο και ακατάλληλο συγκοινωνιακό δίκτυο και με ανεπαρκέστατο έως ανύπαρκτο τηλεπικοινωνιακό.

Δεν υπήρχαν λοιπόν όχι ελπίδες και προοπτικές για ανάπτυξη, για πρόοδο και για καλύτερες ημέρες στα χωριά, αλλ' ούτε οι προϋποθέσεις εκείνες που θα εξασφάλιζαν στους Ευρυτάνες κι αυτό ακόμα το εισόδημα της χρονιάς. Γι' αυτό και παρέμεναν στις πόλεις που αρχικά εγκαταστάθηκαν ή τράβηξαν για τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα, για την πρωτεύουσα, ή για το εξωτερικό όπου οι συνθήκες εργασίας ήταν καλύτερες και αποδοτικότερες. Στη δεκαετία '51-'61 ο πληθυσμός έμεινε αμετάβλητος. Η κατά 38 άτομα ή κατά 0,1% αύξηση είναι ανάξια λόγου.

Η περίοδος '61-'71 χαρακτηρίζεται ως η πλέον οδυνηρή για τη δημογραφική εξέλιξη της Ευρυτανίας· ο πληθυσμός μειώνεται κατά 25,64% και περιορίζεται στις 29.533. Οι σεισμοί που έπληξαν ολόκληρο το Νομό το Φεβρουάριο του 1966, οι φόβοι μήπως επαναληφθούν, η αδιαφορία της Πολιτείας προς τους σεισμόπληκτους και οι κρατούσες κατ' εκείνη την εποχή οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες ανάγκασαν 10.183 Ευρυτάνες να εκπατριστούν²⁶.

Και ενώ διερχόμαστε μια περίοδο χωρίς εμπόλεμες καταστάσεις και χωρίς σεισμικές καταστροφές, η αφαίμαξη του αγροτικού πληθυσμού συνεχίζεται, και το 1981 οι απογραφείς καταγράφουν στην Ευρυτανία 26.182 άτομα (3.351 λιγότερα από το 1971 ή 11,35%). Η μείωση του πληθυσμού δεν είναι τόσο μεγάλη γιατί, όπως προαναφέραμε, μετά το 1971 6 Κοινότητες του τ. Δ Δολόπων με πληθυσμό 2105 ατόμων ανήκουν στο Νομό Καρδίτσας. Επομένως η πραγματική μείωση δεν ανέρχεται σε 3351 ή 11,35% αλλά περίπου σε 1246 άτομα ή 4,22%.

Ο κατήφορος συνεχίστηκε ανεμπόδιστος με αποτέλεσμα το Μάρτιο του 1991 να απογραφούν σ' ολόκληρη την Ευρυτανία 24.307 άτομα. Ο συνολικός πληθυσμός του Νομού μειώθηκε κατά 1.875 ή κατά 7,16% ως προς το 1981. Στην πεντηκονταετία '40-'91 η Ευρυτανία έχασε 29.150 άτομα ή το 54,51% του πληθυσμού της. Και για να είμαστε ακριβέστεροι ή περιοχή έ-

χασε 29.150-2.150 (όσος ο πληθυσμός των Κοινοτήτων του τ. Δ. Δολόπων κατά την απογραφή του 1971) = 27.000 ή 50,49% του πληθυσμού της.

Επιβάλλεται να σημειωθεί ότι περίπου 250 οικογένειες κτηνοτρόφων (1400 - 1700 άτομα) που κατά την περίοδο Οκτωβρίου - Μαΐου βρίσκονται στα χειμαδιά, δεν απογράφονται στην Ευρυτανία.

Η Ευρυτανία στον Ελλαδικό χώρο

ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	1907	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991
Μεγ. χωρίον	917	813	936	1002	577	539	407	469	339
Μεγα χωρίον,								420	285
Γάβρος, ο								49	40
Νέο Δερμάτι									14
Μεσοκώμης	798	757	720	571	229	131	25	134	104
Μεσοκώμη, η								109	60
Ρυάκιον, το								25	44
Μικρ. χωρίον	754	805	915	607	299	336	209	330	254
Νέον Μικρόν Χωρίον								254	200
Μικρόν Χωρίον, το,								76	54
Μοναστηρακίου	484	486	497	660	596	531	291	148	129
Μοναστηράκιον, το								79	85
Κεφαλόβρυσον, το								69	44
Μουζίλου	377	263	303	346	278	230	111	142	154
Μουζίλον, το								142	154
Μυρίκης	442	157	381	572	327	318	200	262	212
Μυρίκη, η								262	212
Ν. Αργυρίου²	249	32	230	378	37	18	6	400	439
Νέον Αργύριον,								210	253
Δαφνούλα, η								190	186
Νοστίμου	—	—	233	233	132	115	82	165	148
Νόστιμον, το								165	148
Παλαιοκατούνας	—	—	480	652	651	860	789	709	524
Άγιος Προκόπιος, ο								438	332
Αμπάρες, οι								74	34
Τσούκκα, η								197	158
Παλαιοχωρίου	326	406	536	623	719	845	454	365	225
Άγιος Γεώργιος,								112	83
Νεοχώριον, το								64	47
Παλαιοχώριον, το								189	95
Παππαρουσίου	344	322	358	391	335	322	147	174	109
Παππαρούσιον,								102	55
Δυτ. Παππαρούσιον								72	54
Παυλοπούλου	211	206	243	274	226	224	174	216	133
Παυλόπουλον, το								127	79
Παπαδιά, η								89	54

2. Προήλθε από την μετονομασία της Κοιν. Σκοπιάς.

ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	1907	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991
Στενώματος	413	383	421	555	399	365	281	338	324
Στένωμα, το								338	324
Στεφανίου	474	360	476	555	496	116	66	32	22
Στεφάνιον								32	22
Συγκρέλλου	390	42	201	446	178	151	62	118	79
Συγκρέλλος, ο								118	79
Τοπολιάνων	—	—	284	316	337	400	270	313	308
Τοπόλιανα,								263	229
Καστράκιον, το								50	48
Βέρνικον,									31
Τόρνου	—	—	—	222	190	180	111	138	114
Τόρνος, ο								138	114
Τριδένδρου	161	120	101	316	140	224	179	68	62
Τρίδενδρον,								68	62
Τριποτάμου	500	501	553	643	839	1001	600	495	399
Τριπόταμον,								299	233
Βρεκαϊκα,								40	48
Καϊπανάκι,								63	58
Κοψαϊκα,								89	56
Μονή Τατάρνης								4	4
Τροβάτου	588	390	470	829	260	329	230	200	132
Τροβάτον, το								200	132
Φιδακίων	275	240	250	259	166	124	49	34	50
Φιδάκια, τα								34	50
Φουρνά³	1462	1457	1508	1591	1103	1228	869	945	734
Φουρνά, η								945	734
Χελιδόνης	289	257	238	265	182	131	101	113	93
Χελιδών, η								113	93
Χόχλιας	253	301	314	357	231	196	60	90	78
Χόχλια, η								90	78
Χρύσως	612	649	717	798	316	290	144	114	83
Χρύσω, η								114	83
Ψιανών	484	172	687	566	303	145	58	83	120
Ψιανά, τα								65	86
Καστανούλα,								18	27
Αγ. Χαράλαμπος									7

Σύνολον

42997 37482 43186 53474 39678 39716 29533 26182 24307

3. Μετασηματίστηκε πρόσφατα σε Δήμο.

4. Προσωρινά στοιχεία ευγενώς παραχωρηθέντα υπό της ΕΣΥΕ.

*Η εξέλιξη του πληθυσμού της Ευρυτανίας, του Καρπενησίου και της Ελλάδας
Μεταβολές σε απόλυτους αριθμούς και ποσοστά %*

Περίοδοι:	1928-'40	1940-'51	1951-'61	1961-'71	1971-'81	1981-'91
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ						
Απόλ. αριθμοί	+ 10.288	- 13.796	+ 38	- 10.183	- 3351	- 1875
ποσοστό %	+ 23,5	- 25,8	+ 0,1	- 23,1	- 11,34	- 7,16

Περίοδοι:	1928-'40	1940-'51	1951-'61	1961-'71	1971-'81	1981-'91
Δ. ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ						
Απόλ. αριθμοί	980	- 96	150	+ 795	+ 585	+ 948
ποσοστό %	34,8	- 2,5	+ 4,05	+ 20,6	+ 12,5	+ 18,1

Περίοδοι:	1928-'40	1940-'51	1951-'61	1961-'71	1971-'81	1981-'91
ΕΛΛΑΔΑ						
Απόλ. αριθμοί	1.140.176	287.920	755.752	380.088	971.776	519.483
ποσοστό %	+ 18,4	+ 3,92	+ 9,9	+ 4,5	+ 11,1	+ 5,3